

Asia: VN/6769/2025

Asetusluonnos: tulosperusteisen tuen pilotointi maatalouden vesiensuojelussa

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit asetusehdotuksesta

Kyseessä on uusi väliaikainen valtioneuvoston asetus tulosperusteisen tuen pilotoinnista maatalouden vesiensuojelussa vuosina 2026–2036. Avustuksella pyritään vesien ja meren tilan parantamiseen vähentämällä peltoviljelystä aiheutuvaa vesistöjen fosforikuormitusta Saaristomeren valuma-alueella. Toisena tavoitteena on tulosperusteisen tuen menettelyn ja sisällön kehittäminen sekä pilotointi. Avustusta myönnettäisiin todennettuun fosforipitoisuuden (P-pitoisuus) alenemiseen pellon pintakerroksessa hehtaarien ja aleneman määrän perusteella ja lisäksi maksettaisiin kaikille avustuksen saajille kertaluonteinen avustus pilottiin osallistumisesta. Pilotointi toteuttaa pääministeri Orpon hallitusohjelmaa.

Pilotoinnin tavoitteet ovat hyvät. MTK pitää tärkeänä, että käytännössä kokeillaan tulosperusteisen tuen menettelyjä, sillä myös mm. CAP-tukien osalta nostetaan säännöllisesti esiin tulosperusteiset tuet nykymuotoisten tukien rinnalle tai sijaan. Muistiossa todetaan, että tavoitteeksi asetettu P-pitoisuuden aleneminen pellon pinta-kerroksessa sopii hyvin valtionavustuksen toimivuuden testaamiseen tulosperusteisessa tukemisessa, koska tietopohja asiaan liittyen on laaja. MTK pitää kuitenkin peltojen P-pitoisuuden merkittävää ja pysyvää alentamista noin kahdessa vuodessa epärealistisena, sillä niin tutkimus kuin käytännön kokemukset osoittavat, että muutokset maan P-pitoisuudessa ovat hitaita.

Yksityiskohtaiset kommentit pykälien luonnoksista

4 §

Avustusta voidaan myöntää todennettuun P-pitoisuuden alenemiseen pellolla ylimmässä 5 senttimetrin pintakerroksessa. Avusta maksetaan 25 €/ha jokaista 1 mg P/l alenemaa kohti. Hakijakohtainen avustuksen enimmäismäärä olisi 26 000 euroa. Muistiossa todetaan, että käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että viljelijä voi saada avustusta enintään 20 hehtaarin alalle. MTK tiedustelee, miten 20 ha lopputulokseen on päästy. Jos alenema on 1 mg P/l, jolloin avustus on 25

€/ha, niin 26 000 euroa riittää yli 1 000 hehtaarille. Jos enimmäisala on 20 ha, niin hakijakohtaisen enimmäismäärän täytyminen tarkoittaisi alenemaa

1 300 mg P/l, mikä on täysin epärealistinen luku.

Muistiossa todetaan myös, että P-pitoisuuden alenemisen seurannassa hyödynnetään tilan omia analyysituloksia maanäytteistä, jotka on otettu muokkauskerroksesta ja jotka viljelijä ilmoittaa avustushakemuksessa. Lisäksi todetaan, että P-pitoisuuden aleneminen todetaan maanäytteistä, jotka otetaan viranomaisen järjestämänä noin 2- vuotisen pilotoinnin alussa ja lopussa. Muistiota on tarpeen tarkentaa tämän osalta, sillä viljelijän omia maanäytetuloksia (P) käytetään 7 §:n mukaan pilotointiin mukaan otettavien lohkojen valinnassa. Lisäksi MTK muistuttaa, että viranomaisen järjestämät näytteet tulee ottaa huolellisesti samoista kohdista molempina kertoina, sillä lohkon sisällä on usein huomattavaa vaihtelua maan P-pitoisuudessa.

Em. avustuksen lisäksi myönnetään 1 000 € kertaluonteinen avustus pilotointiin osallistuvalle, vaikka fosforipitoisuus ei lohkoilla alenisikaan. MTK pitää ratkaisua hyvänä, koska viljelijälle aiheutuu kuitenkin kuluja osallistumisesta.

7 §

Avustuksen myöntäminen perustuu kokonaisharkintaan sekä pellon fosforipitoisuuden, pellon viljelyskäytön ja sijainnin arviointiin. Fosforipitoisuuden osalta kyse on avustushakemuksessa viljelijän esittämistä viljavuusanalyysitiedoista. Pellon viljelyskäytöllä tarkoitetaan esimerkiksi yksivuotisten viljojen tai monivuotisten nurmien viljelyä. Lohkon sijainnin arvioinnissa kiinnitetään huomiota muun muassa eroosioherkkyyteen, pellon kaltevuuteen tai etäisyyteen vesistöä.

MTK katsoo, että kokonaisharkinta tekee valintaprosessista epämääräisen, sisältääkö se muutakin kuin erikseen mainitut tekijät. Valintakriteerit on kerrottava tarkasti etukäteen, jotta viljelijät voivat paremmin arvioida mahdollisuudet päästä mukaan pilottiin ja valita mukaan tarjottavat lohkot. Tämä vähentää myös viranomaistyötä, kun tarjolle ei aseteta lohkoja, joilla P-pitoisuuden alentamiseen ei ole tarvetta. Toimitettavan viljavuusanalyysin osalta pelkän P-pitoisuustiedon tulee riittää ja muiden pyydettävien tietojen osalta tulee pitäytyä niissä, jotka ehdottomasti tarvitaan pilotoinnin onnistumiseksi. Tiedot eroosioherkkyydestä, kaltevuudesta sekä etäisyydestä tulee poimia suoraan viranomaisilla jo olevasta paikkatietoaineistosta. Lisäksi MTK muistuttaa, että pilotissa kerättyjä tietoja ei saa käyttää muihin tarkoituksiin ilman viljelijän antamaa lupaa.

Muistion yleisperusteluissa todetaan, että avustuksen kohteeksi on tarkoitus valita lohkoja, jotka kuuluvat viljavuusluokkiin 5–7 (hyvä - arveluttavan korkea). Miksi tätä tekijää ei mainita erikseen valintakriteerinä? Avustusta ei tule kohdistaa alemman P-pitoisuuden lohkoille, jotta peltojen viljavuus ei heikkene tarpeettomasti, jolloin myös mm. kasvien typen otto heikkenee.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Airi Kulmala
asiantuntija

Leena Kristeri
elinvoimajohtaja

Kulmala Airi
Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y.